

Regeringsrättsdomar
i socialförsäkringsmål
Januari 2000 – juni 2002

En rättsfallsöversikt

Under beteckningen RIKSFÖRSÄKRINGSVERKET ANSER publicerar Riksförsäkringsverket bl. a.

- rättslägesanalyser och rättsfallsöversikter
- viktiga remissyttranden samt rapporter och framställningar till regeringen.

Utgivare: Ombudsenheten

Upplysningar: Ingegerd Andersson
Tel 08-786 92 67

Skriftserier som ges ut av Riksförsäkringsverket:

RFV Föreskriver (RFFS)	Författningar med bindande föreskrifter
RFV Rekommenderar (RAR)	Allmänna råd om tillämpningen av författningar
RFV Vägledning	Beskrivning av författningsbestämmelser, allmänna råd, förarbeten, rättspraxis, exempel och kommentarer
RFV Analyserar	Resultat av utrednings- och utvärderingsarbete
RFV Anser	Tolkningar av rättsläget, uttalande om verkets åsikt i olika frågor och framställningar till regeringen
RFV Informerar	Redovisning av statistik, upplysningar om regler, rutiner och praxis.
RFV Redovisar	Försäkringsanalyser och rapporter av mer begränsad omfattning

Beställ hos: Riksförsäkringsverkets Kundtjänst Tfn 08-795 23 55
Fax 08-760 58 95. E-post: order@special.lagerhus.se eller på
Internet www.rfv.se
Tryck: Sjuhäradsbygdens tryckeri 2003.

Datum
2003-02-27

Vår beteckning
Dnr 1704/2003-JO

Till de allmänna
försäkringskassorna

Riksförsäkringsverket ger ut denna rättsfallsöversikt för att sprida kännedom om Regeringsrättens praxis.

Denna rättsfallsöversikt innehåller korta referat av de domar som Regeringsrätten meddelat i socialförsäkringsmål under tiden januari 2000 – juni 2002.

Ny lagstiftning och senare rättsfall kan komma att förändra den bild som lämnas i denna översikt.

På Riksförsäkringsverkets vägnar

Astrid Christiernsson

Innehåll

1	Inledning.....	7
2	Sjukförsäkring	8
2.1	<i>Sjukpenninggrundande inkomst (SGI).....</i>	8
2.2	<i>Sjukpenning.....</i>	8
2.3	<i>Föräldrapenning .....</i>	9
3	Pensionsförmåner	10
3.1	<i>Förtidspension/sjukbidrag.....</i>	10
3.2	<i>Kommunalt bostadstillägg.....</i>	11
4	Handikappförmåner.....	12
4.1	<i>Vårdbidrag .....</i>	12
4.1.1	<i>Rätten till.....</i>	12
4.1.2	<i>Utbetalning till socialnämnd .....</i>	12
4.2	<i>Assistansersättning.....</i>	13
4.2.1	<i>Personkretsen .....</i>	13
4.2.2	<i>Grundläggande behov .....</i>	13
4.2.3	<i>Utbetalning av .....</i>	15
4.3	<i>Bilstöd, anpassningsbidrag .....</i>	17
5	Försäkring för arbetsskada	19
5.1	<i>Ersättning för sjukperiod.....</i>	19
5.2	<i>Livränta .....</i>	19
5.2.1	<i>Rätt till livränta .....</i>	19
5.2.2	<i>Livränteunderlag .....</i>	20
6	Bidrag	22
6.1	<i>Bidragsförskott/Underhållsstöd .....</i>	22
6.1.1	<i>Rätt till .....</i>	22
6.1.2	<i>Anstånd med återbetalning av underhållsstöd .....</i>	22
6.2	<i>Bostadsbidrag; eftergift.....</i>	23
7	Processuella frågor	24
7.1	<i>Prövningens omfattning .....</i>	24
7.2	<i>Tillämplig lag.....</i>	25
7.3	<i>Inhibition.....</i>	25
7.4	<i>Omprövning.....</i>	26
7.5	<i>Beslut, fråga om rättskraft, överklagbarhet m.m.....</i>	27
7.6	<i>Prövningstillstånd .....</i>	28
7.7	<i>Processmaterial.....</i>	28
8	Förteckning över domar	30

1 Inledning

Riksförsäkringsverket (RFV) har tidigare gett ut två rättsfallsöversikter med samtliga regeringsrättsdomar i socialförsäkringsmål för tiden juli 1995–juni 1998 (RFV anser 1998:8) och för tiden juli 1998–december 1999 (RFV anser 2000:1).

I denna rättsfallsöversikt redovisas samtliga regeringsrättsdomar i socialförsäkringsmål för tiden januari 2000–juni 2002.

De flesta domarna kan läsas i sin helhet i Regeringsrättens årsbok (RÅ). Där återges domarna antingen som referat eller som notiser. De avgöranden som refererats har ansetts vara av större betydelse till ledning för rättstillämpningen.

Domarna finns också i sin helhet i Riksförsäkringsverkets domsregister.

I rättsfallsöversikten anges såväl målnummer som referat – eller notisnummer.

2 Sjukförsäkring

2.1 Sjukpenninggrundande inkomst (SGI)

Mål 5140-1998 (RÅ 2001, ref 75, 2001-10-25) gällde H som arbetade halvtid och var halvt sjukskriven. Försäkringskassan hade ändrat ett beslut om SGI med stöd av 20 kap. 10 a § AFL. **Regeringsrätten** fann att avgörande för om beslutet var felaktigt var om SGI vid halvtidssjukskrivning skulle bestämmas med beaktande av den generella löneutvecklingen inom yrkesområdet eller med utgångspunkt i den försäkrades faktiska lönesättning. Regeringsrätten slog fast att SGI:n skulle bestämmas med utgångspunkt i H:s faktiska inkomstförhållanden.

Kommentar

Regeringsrättens dom visar att SGI:n för en försäkrad som är halvtidssjukskriven men har en heltidsanställning skall beräknas på vad årsinkomsten på heltid skulle ha varit om den försäkrade inte hade varit sjukskriven.

2.2 Sjukpenning

Mål 1002-2000 (RÅ 2002, ref 48, 2002-06-26) gällde Ö som utöver en heltidsanställning som planerare även hade en deltidsanställning som brandman. Anställningen som brandman omfattade brinntid, jourtid och övningstid. Jourtid som inte samtidigt utgjorde brinntid eller övningstid syntes enligt **Regeringsrätten** inte kräva några direkta arbetsinsatser från Ö:s sida. Vid bedömning av nedsättning av arbetsförmågan saknades det därför anledning att ta hänsyn till sådan jourtid. Ö kunde utföra sitt heltidsarbete som planerare men inte arbetet som brandman. Nedsättningen av arbetsförmågan skulle bedömas med utgångspunkt från hans samlade arbetsutbud i båda anställningarna. Deltidsanställningen som brandman kunde inte anses omfatta minst en fjärdedel av hans totala arbetsutbud. Ö var därför inte berättigad till sjukpenning.

Kommentar

Av domen framgår att det är det totala arbetsutbudet som skall beaktas vid bedömningen av arbetsförmågans nedsättning för försäkrade med mer än en anställning. Vidare framgår att sådan jourtid som inte kräver några direkta arbetsinsatser inte beaktas.

2.3 Föräldrapenning

I mål 7909-1998 (RÅ 2000, ref 20, 2000-04-13) fann **Regeringsrätten** att K som tidigare varit anställd i Sverige och flyttat till Finland med sin familj hade rätt till svensk föräldrapenning även för tid efter det att hon bosatt sig i Finland med hänsyn till att hennes make alltjämt arbetade som anställd i Sverige.

Mål 7461-1999 (RÅ 2001, ref 77, 2001-11-13) gällde L som under perioden 240-dagar före den beräknade tidpunkten för barnets födelse flyttat från Norge till Sverige och i samband därmed gjort uppehåll i förvärsarbetet ca två och en halv månad. För att de krav på likabehandling som ställs upp inom EG-rätten skulle kunna upprätthållas var det enligt Regeringsrättens mening nödvändigt att också beakta bestämmelserna i RFFS 1981:5 om skydd för sänkning av SGI. Med hänsyn härtill borde L få åberopa 3 § första stycket 4 i RFFS 1981:5 vid sitt arbetsavbrott. **Regeringsrätten** fann att L uppfyllde kravet på att hon – om försäkringskassan känt till samtliga förhållanden – under minst 240 dagar i följd före den beräknade tidpunkten för barnets födelse skulle ha varit försäkrad för en sjukpenning över garantinivån.

Kommentar

Av RÅ 2000, ref 20 framgår att en förälder som inte själv är bosatt i Sverige kan härleda sin rätt till föräldrapenning från sin make som arbetar som anställd i Sverige.

Av RÅ 2001, ref 77 framgår att vid bedömningen av om en försäkrad uppfyllt kravet på att hon under minst 240 dagar i följd före den beräknade tidpunkten för barnets födelse skulle ha varit försäkrad för en sjukpenning över garantinivån så skall – även för försäkrade som flyttar från ett land till ett annat inom EU/EES – bestämmelserna om skydd mot sänkning av SGI beaktas.

3 Pensionsförmåner

3.1 Förtidspension/sjukbidrag

Mål 2147-1999 (RÅ 2001, ref 52 I, 2001-07-11) gällde B som hade arbetat 80 procent av heltid och efter sjukskrivning 40 procent av heltid. En 13 årig dotterdotter var familjehemsplacerad hos B och hennes make. B uppbar ersättning för vården. **Regeringsrätten** fann att B:s arbetsinsatser i hemmet inte var av den omfattningen att de borde jämföras med förvärvsarbete. De kunde inte heller anses visa att hon hade haft ytterligare arbetsförmåga som skulle ha kunnat utnyttjas till förvärvsarbete. Det förhållandet att hon uppburit ersättning för vården av dotterdottern medförde inte någon annan bedömning. B:s arbetsförmåga fick därför anses ha varit nedsatt med minst hälften i den mening som krävs för rätt till halv förtidspension.

Mål 7366-1998 (RÅ 2001, ref 52 II, 2001-07-16) gällde Å som hade arbetat som lärare. Han hade vidare sedan början av 1990-talet vårdat sin sjuka hustru i hemmet. Hustrun uppbar på grund härav anhörigbidrag. **Regeringsrätten** fann att den vård som Å under många år givit sin hustru inte kunde anses vara av den omfattningen att den borde jämföras med förvärvsarbete. Det förhållandet att anhörigbidrag utgått till hustrun för att täcka kostnaderna för vården ändrade inte denna bedömning. Å:s vårdinsats kunde inte heller visa att han hade haft en arbetsförmåga som skulle ha kunnat utnyttjas till något förvärvsarbete. Å hade rätt till hel förtidspension.

Mål 7040-1999 (RÅ 2002, ref 11, 2002-04-03) gällde L som före sjukskrivning arbetat 75 procent av heltid och under den i målet aktuella tiden arbetade på halvtid. Hon uppbar helt vårdbidrag för vård av sitt funktionshindrade barn. **Regeringsrätten** fann att utredningen gav stöd för att vårdinsatserna var av sådan omfattning att de var att jämföras med förvärvsarbete. L var därför inte berättigad till mer än ett fjärdedels sjukbidrag.

Kommentar

RÅ 2001 52 I och II visar att vid bedömningen av arbetsförmågans nedsättning för rätt till förtidspension skall hänsyn inte tas till om den försäkrade uppbar arvode för vård av fosterbarn eller om anhörigbidrag utgetts för vård av anhörig. Avgörande för bedömning är om arbetsinsatsen är av den omfattningen att den bör jämföras med förvärvsarbete eller om vårdinsatsen visar att den försäkrade haft en arbetsförmåga som skulle ha kunnat utnyttjas till något förvärvsarbete.

Dessa principer tillämpades även i RÅ 2002 ref. 11 där den försäkrade uppbar helt vårdbidrag.

3.2 Kommunalt bostadstillägg

Mål 3617-1997 (RÅ 2000, ref 51, 2000-10-05) gällde A som var förtidspensionär och levde åtskild från sin make. Försäkringskassan hade vid beräkning av årsinkomsten behandlat A som ogift såvitt gällde annat än beräkningen av förmögenhetsavkastning, där hon påförts hälften av makens förmögenhet vid beräkningen. Enligt **Regeringsrättens** mening talade lydelsen av 5 § åttonde stycket BTPL för att en beräkning av avkastningen av förmögenhet skulle grundas på makarnas sammanlagda förmögenhet endast i sådana fall då årsinkomsten enligt första meningen i stycket skulle beräknas till hälften av makarnas sammanlagda årsinkomst. Det fanns varken i lagstiftningen i övrigt eller i dess förarbeten något som gav stöd för synsättet att den som likställs med ogift i ett hänseende kunde behandlas som gift i ett annat hänseende. A:s makes förmögenhet skulle därför inte beaktas vid beräkningen av hennes årsinkomst.

Kommentar

Domen visar att om en gift försäkrad lever åtskild från sin make och vid bestämmande av årsinkomst enligt BTPL behandlas som ogift så gäller detta också vid beräkningen av avkastning av förmögenhet. (Dvs. makens förmögenhet skall inte beaktas).

4 Handikappförmåner

4.1 Vårdbidrag

4.1.1 Rätten till

Mål 5682-1998 (RÅ 2001, ref 70, 2001-12-19) gällde D. Hennes dotter hade en sjukdom som medförde blödningsbenägenhet på grund av lågt antal blodplättar. D:s merarbete bestod främst av att följa med dottern till återkommande läkarbesök och provtagningar. Vidare måste hon ofta akut lämna arbetsplatsen för att ta hand om dottern när hon råkat ut för en blödning. D som arbetade 75 procent av heltid anpassade sin arbetstid efter dotterns behov. **Regeringsrätten** konstaterade att enligt 4 kap. 11 § tredje stycket AFL i dess lydelse före den 1 januari 1996 (numera 4 kap. 11 b §) framgick att om vårdbidrag utgick så gavs tillfällig föräldrapenning endast för sådant vård- och tillsynsbehov som inte omfattades av vårdbidraget. Vårdbidraget skulle täcka sådant behov av särskild tillsyn eller vård som fanns under minst sex månader. Barnets sjukdom eller annat handikapp kunde naturligtvis vara av det slaget att behovet kunde avse förväntade akuta situationer som en följd av handikappet. Om så skulle vara fallet, kunde tillfällig föräldrapenning inte utges för dylika akuta situationer, eftersom dessa redan hade medräknats vid vårdbidragets beviljande. Regeringsrätten fann inte visat annat än att D var berättigad till ett fjärdels vårdbidrag.

Kommentar

RÅ 2001, ref 70 visar att vid bedömningen av rätt till vårdbidrag kan förväntade akuta situationer som i och för sig kan ge rätt till tillfällig föräldrapenning beaktas. I sådana fall kan tillfällig föräldrapenning inte utges när dessa situationer inträffar.

4.1.2 Utbetalning till socialnämnd

Mål 4685-1997 (RÅ 2001, ref 58, 2001-12-28) gällde K som för tiden 22 december 1993–14 juni 1994 fått socialbidrag med sammanlagt 55 738 kr. Vid sammanträde den 25 augusti 1994 beslöt socialförsäkringsnämnden att tillerkänna K ett fjärdedels vårdbidrag för tiden januari 1994–december 1995. Protokollet från nämndens sammanträde justerades den 29 augusti 1994. Beslutsmeddelandet dagtecknades den 23 september 1994. Sistnämnda dag beslöt försäkringskassan efter framställning från socialnämnden att utbetala 12 976 kr till nämnden (motsvarande vårdbidrag för tiden januari–september

1994 efter avdrag för preliminär skatt). **Regeringsrätten** fann att socialnämnden var berättigad att uppbära retroaktivt beviljat vårdbidrag även om mottagaren inte erhållit socialbidrag för hela den tid vårdbidraget avsåg. Regeringsrätten fann vidare att ett vårdbidrag skulle anses retroaktivt beviljat till den del det belöpte på tiden t.o.m. den månad då socialförsäkringsnämnden beslutat om vårdbidrag. Eftersom nämndens beslut i detta fall meddelades den 29 augusti 1994 fick vårdbidrag som belöpte på tiden januari–augusti 1994 anses retroaktivt beviljat. Med anledning av vad som upplysts om K:s förhållanden fick hon under denna tid anses i väsentlig mån ha fått sin försörjning genom socialbidrag. Förutsättningarna för att utbetalning till socialnämnden skulle få ske enligt 17 kap 1 § andra stycket AFL var därför uppfyllda.

Kommentar

RÅ 2001, ref 58 klargör hur 17 kap. 1 § andra stycket skall tillämpas. Domen har också betydelse för tillämpningen av paragrafens första stycke när det gäller begreppet ”beviljas retroaktivt”. En ersättning anses retroaktivt beviljad till den del den belöper på tiden t.o.m. den månad då försäkringsnämnden beslutat om en förmån (den månad protokollet justerats).

4.2 Assistansersättning

4.2.1 Personkretsen

I mål 4994-2000 (RÅ 2001, ref 33, 2001-07-11) som gällde insatsen avlösarservice i hemmet fann **Regeringsrätten** att ett fyraårigt dövt barn hörde till den personkrets som anges i 1 § 3 lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade.

Kommentar

Domen gäller en insats enligt LSS. Eftersom en förutsättning för att assistansersättning skall utges är att den sökande omfattas av 1 § LSS så kan domen även ha betydelse för bedömningen av rätten till assistansersättning.

4.2.2 Grundläggande behov

Mål 3534-1998 (RÅ 2000, not 97, 2000-06-09) gällde F som led av schizofreni. Hon hade svåra tankestörningar med åtföljande koncentrationssvårigheter och plötsliga aggressionsutbrott. Hon kunde tekniskt sköta sina basala behov men kunde inte fullfölja påbörjade aktiviteter utan hjälp. Hon kunde

inte heller bedöma vad hon skulle ha på sig och om hon klädde på sig kunde hon strax därefter klä av sig igen. Sängvätning förekom regelbundet. Hon kunde inte reglera intaget av mat. Hon handlade oberäkneligt och irrationellt. Hon behövde ständigt någon i sin närhet som förstod hur hon fungerade och kunde ge henne stöd och hjälp. Hon kunde bli farlig för sig själv och omgivningen och behövde därför ständigt tillsyn för att inte hamna i farliga situationer. **Regeringsrätten** fann att F hade stort behov av praktisk hjälp i den dagliga livsföringen med bl.a. personlig hygien och måltider samt med att klä sig, dvs. med sina grundläggande behov i den mening som avses i 9 a § första stycket lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade. Den hjälp hon behövde kunde inte anses bestå i huvudsak av sådana motivations- och aktiveringsinsatser som enligt förarbetena till lagen inte borde ge rätt till personlig assistans. F behövde också i viss omfattning sådan aktiv tillsyn som i praxis (RÅ 1997 ref 23 och 1997 not 60) ansetts falla inom ramen för den funktionshindrades grundläggande behov. Vidare fick det anses visat att den hjälp hon behövde förutsatte ingående kunskaper om henne. Regeringsrätten fann att F:s behov av personlig assistans för sina grundläggande behov omfattade i genomsnitt mer än 20 timmar per vecka. Hon hade därmed rätt till assistansersättning.

Mål 648-1996 (RÅ 2000, ref 11, 2000-02-02) gällde M som hade en grav mental retardation. Han hade talsvårigheter och svårt att göra sig förstådd hos obekanta. Om han blev stressad blev han orolig och detta kunde ibland tolkas som aggressivitet. Han kunde lämnas ensam kortare stunder t.ex. när mamman var och handlade. M behövde hjälp med att duscha, tvätta håret och borsta tänderna liksom vid toalettbesök. Han behövde även hjälp vid av- och påklädning samt vid måltiderna. Han kunde inte sköta spisen och inte handla och utföra ärenden. Han hade dåligt tal och mamman fick översätta till andra. Han kunde inte läsa och kunde inte siffror. **Regeringsrätten** konstaterade att M hade behov av hjälp med personlig hygien, måltider samt av och påklädning. I dessa hänseenden var det otvivelaktigt fråga om sådan hjälp med grundläggande behov som avsågs i 9 a § första stycket LSS. Vidare framgick att han under sin vakna tid behövde så gott som ständig tillsyn. Endast till mindre del syntes det dock vara fråga om en sådan aktiv tillsyn som i praxis (RÅ 1997, ref 23 I och RÅ 1997 not. 60) ansetts ligga inom ramen för den funktionshindrades grundläggande behov. Sammantaget gjorde Regeringsrätten den bedömningen att M vid sin vistelse i hemmet hade behov av personlig assistans för behov av nu avsett slag under en tid som låg nära men inte översteg 20 timmar i veckan. Till de grundläggande behoven hörde också att kunna kommunicera med andra. Den form av aktivitet utanför hemmet som i första hand bedömts lämplig och önskvärd i M:s fall gällde deltagande i daglig verksamhet. Utredningen i målet gav stöd för bedömningen att M

hade sådana särskilda svårigheter att kommunicera med andra och ett sådant behov av tillgång till en person med ingående kunskap om honom att det i hans fall fick anses föreligga särskilda skäl för att tiden för deltagande i daglig verksamhet skulle beaktas vid bedömningen av de grundläggande behoven. Med hänsyn till vad som framkommit om M:s hjälpbehov vid dels vistelse i hemmet, dels aktiviteter utanför hemmet (särskilt i daglig verksamhet) fann Regeringsrätten att hans samlade behov av personlig assistans för grundläggande behov under den i målet aktuella tiden hade överstigit i genomsnitt 20 timmar i veckan. M hade därför rätt till assistansersättning. (Se även under processuella frågor.)

Kommentar

Mål 3538-1998 visar att även en person som tekniskt kan sköta sina basala behov kan bedömas ha stort behov av praktisk hjälp om den hjälp som behövs inte huvudsakligen består av sådana motivations- eller aktiveringsinsatser som enligt förarbetena till lagen inte bör ge rätt till personlig assistans. Enligt tidigare praxis beaktas också aktiv tillsyn. Den hjälp kvinnan i målet behövde förutsatte vidare ingående kunskaper om henne.

I RÅ 2000, ref 11 var den funktionshindrade språkliga förmåga begränsad till enstaka ord och korta fraser och han uttryckte sig främst genom signaler i beteende och ansiktsuttryck. Han ansågs ha särskilda svårigheter att kommunicera med andra och ett behov av tillgång till en person med ingående kunskap om honom. Mot den bakgrunden och omständigheterna i övrigt fick det i hans fall anses föreligga sådana särskilda skäl som avsåg 4 § andra stycket LASS. Vid bestämmande av behovet av personlig assistans skulle följaktligen behovet av hjälp under tiden för deltagande i daglig verksamhet beaktas vid bestämmandet av behovet av personlig assistans för grundläggande behov.

4.2.3 Utbetalning av

Mål 5410-1998 (RÅ 2000, not 176, 2000-11-20) gällde L som i november 1995 ansökte om assistansersättning. I ansökan uppgav hon att en stiftelse skulle vara arbetsgivare för hennes assistenter. L:s mor, som levde i hushållsgemenskap med henne, hade till försäkringskassan uppgett att stiftelsens företrädare upplyst att ingenting kunde göras förrän kassans beslut förelåg. Den 15 oktober 1996 beslutade försäkringskassan att bevilja L assistansersättning fr.o.m. augusti 1995. Den 1 november 1996 ingav stiftelsen månadsräkningar för tiden augusti–september 1996, avseende arbete som L:s mor utfört under den aktuella tiden. Kassan beslutade den 25 november 1996 att vägra betalning. Länsrätt och Kammarrätt fann att L var berättigad till begärd

ersättning. Riksförsäkringsverket överklagade till Regeringsrätten. Till stöd för sitt yrkande angav verket dels att L inte hade haft några faktiska kostnader för sin assistans under den aktuella tiden och dels levt i hushållsgemenskap med modern som enligt verkets mening då inte varit anställd av kommunen eller ett fristående organ. **Regeringsrätten** fann att sammantagna fick reglerna uppfattas så att det även efter den ändring som trädde i kraft den 1 september 1997 för utbetalning av assistansersättning krävdes att assistans faktiskt hade lämnats under den tid som ersättningen avsåg och att assistansen dessutom hade gett upphov till en sådan kostnad för den funktionshinderande som var ersättningsgill natur och därför inte omfattades av begränsningsregeln i 10 § tredje stycket LASS. När det gällde personer som enligt beslut av försäkringskassan hade befunnits i princip ha rätt till assistansersättning för tid före beslutsdagen ansåg Regeringsrätten att beträffande rätten till utbetalning avgörande vikt borde tillmätas de förhållanden som faktiskt rådde när assistansen lämnades. Kravet på att assistansen skall ha medfört en kostnad för den funktionshinderade som var av ersättningsgill natur skulle med andra ord ha blivit uppfyllt redan i och med att arbetet utfördes. Det borde däremot normalt inte krävas att också kontant betalning skulle ha skett före beslutsdagen. Det fick anses angeläget att tillämpningen av de angivna principerna gjordes tillräckligt nyanserat för att det skulle vara möjligt att undvika materiellt stötande effekter. När det gällde L hade det på ett tidigt stadium av ansökningsförfarandet gjorts klart för försäkringskassan att en stiftelse var avsedd att fungera som arbetsgivare åt L:s mor och således som anordnare av assistansen. Försäkringskassan hade, trots den långa handläggningstiden, inte utnyttjat möjligheten att enligt 8 § LASS fatta ett provisoriskt beslut om ersättning. Mot den bakgrunden borde den omständigheten att ett skriftligt anställningsavtal mellan stiftelsen och L:s mor inte förelåg redan när assistansarbetet utfördes inte anses utgöra hinder mot utbetalning av ersättning. Enligt Regeringsrättens mening fanns det fog för att uppfatta förhållandet så att modern i och med att hon utförde arbetet förvärvade ett åtminstone villkorligt löneanspråk mot stiftelsen och att L samtidigt ådrog sig en villkorlig skyldighet att betala avgift för assistansen. På grund av de särskilda omständigheterna i målet borde detta vara tillräckligt för att ge L rätt att få ut den begärda assistansersättningen.

Kommentar

Mål 5410-1998 visar att kravet att assistansen skall ha medfört en kostnad för den funktionshinderade som är av ersättningsgill natur skall ha blivit uppfyllt redan i och med att arbetet utfördes. Däremot bör det normalt inte krävas att också kontant betalning skall ha skett före beslutsdagen. På grund av de särskilda omständigheterna i målet – bl.a. att det på ett tidigt stadium i ansökningsförfarandet gjordes klart att en stiftelse skulle vara arbetsgivare för den

funktionshindrades mor samt att försäkringskassan trots lång handläggningstid inte utnyttjat möjligheten att fatta provisoriskt beslut om ersättning – borde det förhållandet att det inte förelåg något skriftligt anställningsavtal mellan stiftelsen och den funktionshindrades mor inte anses utgöra hinder mot utbetalning av ersättning.

4.3 Bilstöd, anpassningsbidrag

I Mål 3436-1998 (RÅ 2000, ref 24, 2000-03-21) har **Regeringsrätten** slagit fast att anpassningsbidrag enligt förordningen (1998:890) om bilstöd till handikappade kan utgå, förutom för handikappspezifisk utrustning, för utrustning som är mindre vanlig hos bilmodeller i den aktuella prisklassen men inte för sådana anordningar, som med beaktande av den tekniska utvecklingen kan anses utgöra standartutrustning eller normalt förekommande tilläggsutrustning hos bilmodeller i den aktuella prisklassen. I enlighet med dessa utgångspunkter beviljades A anpassningsbidrag för att utrusta bilen med automatisk växellåda. Däremot medgavs inte anpassningsbidrag för farthållare, fjärrmanövrerat centrallås, elmanövrerade fönsterhissar och elektriskt uppvärmda och manövrerade backspeglar.

Med nära anslutande motivering avgjordes samma dag mål 355-1997 (rätt till anpassningsbidrag för klimatanläggning ansågs inte föreligga) och mål 3799-97 (anpassningsbidrag medgavs för kostnad för bensindriven kupévärmare).

Mål nr 4315-1997 (RÅ 2000, not 201, 2000-12-15) gällde O. Hon beviljades anpassningsbidrag för automatisk växellåda men inte för elbackspeglar.

Enligt samma dag meddelade domar i mål 4967-1997, 5585-1998, 5951-1998 och 6287-1998 bifölls yrkanden om anpassningsbidrag för automatisk växellåda och – såvitt avsåg 5585-1998 och 5951-1998 – bensindriven kupévärmare.

Mål 6536-1999 (RÅ 2001, not 53, 2001-04-10) gällde A som inte fått provningstillstånd i kammarrätten. Målet gällde frågan om anpassningsbidrag för automatisk växellåda samt bensindriven motor- och kupévärmare. **Regeringsrätten** konstaterade att denna fråga aktualiserats i ett stort antal mål och att kammarrätterna hade bedömt frågan på olika sätt. Något vägledande avgörande fanns inte förrän Regeringsrätten meddelade dom den 31 mars 2000 i mål 3436-1998 (RÅ 2000, ref 24). Mot bakgrund härav och då det för kammarrätten borde ha framstått som osäkert huruvida länsrätten i sitt avgörande kommit till ett riktigt slut, fann Regeringsrätten att kammarrätten borde ha meddelat provningstillstånd.

Samma dag avgjorde Regeringsrätten mål nr 6564-1998 där omständigheterna var likartade och utgången densamma; återförvisning till kammarrätt.

Den 18 juni 2002 har **Regeringsrätten** avgjort fem mål om bilstöd. I mål 390-1999 (RÅ 2002 not 93) beviljades anpassningsbidrag till automatisk växellåda och bränslevärmare med tidur (kupévärmare) men inte för luftkonditionering och farthållare. I mål 5343-1999 beviljades anpassningsbidrag för automatisk växellåda. I mål 7944-1999 beviljades anpassningsbidrag för bensindriven motor- och kupévärmare. I mål 724-2000 beviljades anpassningsbidrag för automatisk växellåda och bensindriven defrosteranläggning med fjärrkontroll men inte för farthållare, elmanövrerade fönsterhissar och klimat-anläggning. I mål 1555--1556-2000 beviljades anpassningsbidrag till bensindriven defrosteranläggning med radiostyrd fjärrmanövrering.

I mål 6869-1999 (RÅ 2002, not 102, 2002-06-25) beviljades anpassningsbidrag för automatisk växellåda och bensindriven motor- och kupévärmare men inte för farthållare, differentialspärr, elektriska fönsterhissar och elback-speglar.

Kommentar

I RÅ 2000 ref. 24 har Regeringsrätten klargjort för vilken typ av utrustning anpassningsbidrag kan utges. De principer som angavs i referatet har därefter tillämpats i ett stort antal domar.

5 Försäkring för arbetsskada

5.1 Ersättning för sjukperiod

Mål 3746-1998 (RÅ 2001, not 197, 2001-12-28) gällde P som varit utsatt för skadlig inverkan i arbetet som medfört försämringar av besvär i nacke, axlar, rygg och skuldror. **Regeringsrätten** delade kammarrättens uppfattning att aktuella sjukdomsfall under tiden 6 juni 1988–18 mars 1991 utgjorde skilda skadefall med separata visandedagar. Kammarrätten hade, efter samordningstidens utgång, beviljat P ersättning enligt LAF för sjukperioden 1 oktober 1990–17 januari 1991. Sjukperioden hade, vilket kammarrätten inte uppmärksammat, fortsatt även efter den 17 januari 1991. P påbörjade den 18 mars 1991 en utbildning vid KomVux. Kursen var betald av försäkringskassan och omfattade såväl arbetsprövning som arbetsträning. Orsakssambandet borde med hänsyn härtill inte anses ha brutits då kursen påbörjades utan fick anses ha förelegat till sjukperiodens slut. P hade därför rätt till ersättning enligt LAF även för tiden 18 januari–2 augusti 1991.

5.2 Livränta

5.2.1 Rätt till livränta

Mål 2973-1997 (RÅ 2000, ref 34, 2000-07-10) gällde frågan om A, som tidigare beviljats arbetsskadelivränta under en sjukbidragsperiod, hade rätt till fortsatt livränta när hon erhöll fortsatt sjukbidrag. Försäkringsöverdomstolen hade i dom den 15 januari 1987 (FÖD 87:10) bl.a. uttalat att det efter omplacering eller arbetsbyte, som motiverades av arbetsskada, saknades anledning att diskutera frågan om fortsatt medicinskt samband. Inkomstförlust som uppkom i den situationen fick därför i princip godtas som föranledd av arbetsskadan. Frågan i målet gällde om samma princip borde gälla i den nu aktuella situationen. Enligt **Regeringsrättens** uppfattning kunde nedsättningen av A:s arbetsförmåga anses vara en följd av hennes godkända arbetsskada endast om det förelåg ett medicinskt orsakssamband mellan de besvär som föranledde att hon erhöll fortsatt helt sjukbidrag och de besvär som orsakats, utlösts eller försämrats av hennes arbete. Regeringsrätten fann mot bakgrund av den medicinska utredningen i målet, att betydligt starkare skäl talade mot än för ett sådant samband. A var därför inte berättigad till livränta.

Mål 803-2000 (RÅ 2001, ref 62, 2001-12-03) gällde K som innan han började arbeta på ett bageri hade en inte arbetsbetingad allergi som medförde snuva

och irritation i luftvägarna. Denna allergi påverkades också av ämnen som fanns i arbetsmiljön. Under tiden på bageriet var han sjukskriven med anledning av ett som arbetsskada godtaget försämringstillstånd av grundsjukdomen. Försämringen avklingade och efter sjukskrivningens slut bytte han arbete. **Regeringsrätten** fann att sedan den arbetsutlösta försämringen av allergin avklingat fick K anses ha återfått den förvärvsförmåga han dessförinnan haft. Han var därför inte berättigad till livränta för den inkomstförlust som uppkom i samband med arbetsbytet.

Kommentar

RÅ 2000, ref 34 visar att när en försäkrad erhåller fortsatt sjukbidrag anses arbetsförmågan – i motsats till vad som slagits fast i FÖD 1987:10 avseende arbetsbyte – vara en följd av tidigare godkänd arbetsskada endast om orsaksamband föreligger mellan de sjukdomsbesvär som föranleder att fortsatt sjukbidrag beviljas och den skadliga inverkan som den försäkrade utsatts för.

I RÅ 2001, ref 62 har Regeringsrätten slagit fast att ett arbetsbyte som sker för att förhindra arbetsutlösta försämringstillstånd av en icke arbetsrelaterad grundsjukdom inte utgör grund för arbetsskadelivränta.

5.2.2 Livränteunderlag

Mål 4645-1997 (RÅ 2001, ref 54. 2001-10-23) gällde frågan om livränteunderlag för E. Hon hade en heltidsanställning sedan 1974. I januari 1986 beviljades hon förkortning av arbetstiden till 93,9 procent av heltid för vård av barn, fött 1978, under tid som hon inte kunde ordna barntillsyn. Den 6 mars 1986 råkade E ut för ett trafikolycksfall på väg till arbetsplatsen. E var helt sjukskriven fram till dess att hon beviljades helt sjukbidrag fr.o.m. december 1992. **Regeringsrätten** konstaterade att E och hennes arbetsgivare kommit överens om att hon skulle återgå i heltidsarbete när behovet av barntillsyn inte längre förelåg. Mot denna bakgrund och med beaktande av den syn på deltidsarbete som redovisades i skrivelse från arbetsgivaren – arbetsgivaren tvingades acceptera arbetstidsförkortning när den anställde hade lagstadgad rätt men ansåg att den anställde skulle återgå till heltid efter det barnet fyllt åtta år – ansåg regeringsrätten att det inte fanns anledning att ifrågasätta att E vid tidpunkten för livränteperiodens början, som låg flera år efter det E:s lagenliga rätt till arbetstidsförkortning för vård av barn upphört, skulle ha arbetat heltid om hon inte blivit skadad. Det fanns inte heller någon annan särskild omständighet som talade för att E inte skulle ha arbetat heltid om hon inte hade skadats. E:s livränta skulle därför grundas på ett livränteunderlag som beräknades med utgångspunkt i inkomst vid heltidsarbete.

Kommentar

I FÖD 1989:21 fann försäkringsöverdomstolen att den omständigheten att en småbarnsmamma med deltidsanställning som drabbades av en livränteberättigande arbetsskada avsett att återgå i heltidsarbete sedan barnen blivit äldre inte föranledde höjning av livränteunderlaget.

I RÅ 2001, ref 54 fann Regeringsrätten att livränteunderlaget för en försäkrad som vid tidpunkten för arbetsskadan arbetade 93,9 procent av heltid skulle beräknas med utgångspunkt i inkomst vid heltidsanställning. Den försäkrade hade en heltidstjänst men hade överenskommit med arbetsgivaren att arbetstiden skulle förkortas under den tid hon var i behov av tillsyn av barn. Mot den bakgrunden och med beaktande av arbetsgivarens syn på deltidsarbete fanns det inte anledning att ifrågasätta att den försäkrade vid tidpunkten för livränteperiodens början, som låg flera år efter det att hennes lagenliga rätt till arbetstidsförkortning upphört, skulle ha arbetat heltid.

6 Bidrag

6.1 Bidragsförskott/Underhållsstöd

6.1.1 Rätt till

Mål 7262-1999 (RÅ 2002, ref 3, 2002-03-28) gällde M som sökte bidragsförskott för dottern som tillkommit genom insemination i Danmark med anonym donator. **Regeringsrätten** fann – bl.a. med beaktande av lagens allmänna syfte att ge barn som bor tillsammans med endast en av föräldrarna ekonomiskt stöd – att M:s handlande inte skulle anses innefatta ett sådant missbruk att förmånen som avsågs i 2 § a lagen om bidragsförskott. Bidragsförskott skulle därför lämnas.

Kommentar

I RÅ 2002, ref 3 har Regeringsrätten slagit fast att insemination med okänd donator som gör det omöjligt att fastställa faderskapet inte skall anses innefatta ett sådant missbruk av förmånen som avses i 2 § a lagen om bidragsförskott och som medför att bidragsförskott inte skall utges. (I sak motsvarande bestämmelse finns numera i 4 § I lagen om underhållsstöd.)

6.1.2 Anstånd med återbetalning av underhållsstöd

Mål 5228-1998 (RÅ 2000, ref 25, 2000-05-31) gällde I vars ansökan om anstånd med återbetalning av underhållsstöd avisats av försäkringskassan på grund av att kassan redan överlämnat ärendet om återbetalningsskyldighet till kronofogdemyndigheten. Länsrätten avslog I:s överklagande. Kammarrätten gjorde följande bedömning. Av 7 § första stycket punkten 3 lagen om indrivning av statliga fordringar m.m. och av förarbetena till bestämmelsen framgick att behörig myndighet kunde pröva frågan om anstånd med betalning även sedan fordran överlämnats till kronofogdemyndigheten. Vissa borgenärsfunktioner kvarstod således hos borgenären även i allmänna mål efter det att ärendet överlämnats för indrivning. De rekommendationer som Riksförsäkringsverket lämnat kunde därmed inte – mot innehållet i de återgivna bestämmelserna – ligga till grund för bedömningen. På grund av det anförda hade försäkringskassan enligt kammarrättens uppfattning inte varit förhindrad att pröva en ansökan om anstånd från I. **Regeringsrätten** fann att det som Riksförsäkringsverket anført och åberopat inte föranledde annan bedömning än den kammarrätten gjort.

Kommentar

Av RÅ 2000, ref 25 framgår att försäkringskassan är oförhindrad att pröva en ansökan om anstånd med återbetalning av underhållsstöd även sedan återbetalningsfordringen överlämnats till kronofogdemyndigheten för indrivning.

6.2 Bostadsbidrag; eftergift

Mål 7111-2000 (RÅ 2001, not 165, 2001-11-30) gällde P. Frågan i målet gällde om eftergift av krav på återbetalning av bostadsbidrag kunde medges när den som uppburit preliminärt bostadsbidrag underlåtit att anmäla inkomsthöjning som inträffat efter det att bidraget upphört att utgå. Riksförsäkringsverket hade anfört att P inte brustit i sin anmälningsskyldighet i sådant hänseende att möjligheten att få eftergift inte kunde prövas eftersom han inte skäligen bort inse att han var skyldig att göra detta. **Regeringsrätten** konstaterade att det var ostridigt att P inte fullgjort sin uppgiftsskyldighet enligt 24 § lagen om bostadsbidrag. Vid sådant förhållande förelåg inte lagliga förutsättningar att medge eftergift av kravet på återbetalning av utbetalt bostadsbidrag.

Kommentar

I mål 7111-2000 fann Regeringsrätten att det inte förelåg lagliga förutsättningar att medge eftergift av kravet på återbetalning av utbetalt bostadsbidrag om uppgiftsskyldigheten enligt 24 § inte fullgjorts.

Enligt 28 § lagen om bostadsbidrag i dess lydelse fr.o.m. den 1 januari 2002 kan frågan om eftergift prövas även om uppgiftsskyldigheten enligt 24 § inte fullgjorts av sökanden och dennes medsökande om de skäligen inte borde ha insett att de var skyldiga att göra sådan anmälan.

7 Processuella frågor

7.1 Prövningens omfattning

Mål 648-1996 (RÅ 2000, ref 11, 2000-02-02) gällde M. Socialnämnden beslutade den 11 maj 1994 att bevilja honom insats enligt LSS i form av personlig assistent under 20 timmar i veckan. I anslutning till beslutet gjorde nämnden anmälan till försäkringskassan enligt 5 § andra stycket LASS. I beslut den 3 januari 1995 fann försäkringskassan att M inte var berättigad till assistansersättning. Länsrätten fann att M hade rätt till assistansersättning under i genomsnitt 30 timmar i veckan. Riksförsäkringsverket överklagade och Kammarrätten förklarade att M inte hade rätt till assistansersättning.

I juni 1997 hade socialnämnden beviljat M ett individuellt anpassat stöd vid sidan av den tidigare beviljade personliga assistansen.

Regeringsrätten uttalade att prövningen första hand skulle avse frågan om M vid tiden för anmälan till försäkringskassan – och därför med hänsyn till de förhållanden som då rådde – var berättigad till assistansersättning. Det fanns emellertid inte något rättsligt hinder mot att låta prövningen omfatta också hans rätt till ersättning för tid därefter. En förutsättning för att en sådan utvidgning av prövningen skulle göras borde dock vara att den utredning som förelåg i målet gav tillräckligt underlag för bedömningen av behovet av personlig assistans under den period som prövningen omfattade. Vidare borde beaktas att det med hänsyn till instansordningen var önskvärt att prövningen begränsades till i huvudsak samma principfrågor som hade varit föremål för bedömning i underinstanserna. Mot den angivna bakgrunden fann Regeringsrätten att prövningen lämpligen borde avse M:s rätt till assistansersättning för tiden fram till det att socialnämnden i juni 1997 beviljade honom ett individuellt anpassat stöd vid sidan av personlig assistans enligt LSS. Det betydde att prövningen borde omfatta perioden maj 1994–maj 1997.

Kommentar

Regeringsrätten har i domen funnit att det inte finns något rättsligt hinder mot att låta prövningen av rätt till assistansersättning omfatta också tid efter anmälan/ansökan. En förutsättning för utvidgning av prövningen är att utredningen är tillräcklig för bedömningen. Vidare bör med hänsyn till instansordningsprincipen prövningen begränsas till i huvudsak samma principfrågor som varit föremål för bedömning i underinstanserna.

Beträffande RÅ 2000, ref 11 se även under avsnitt 4.2 och avsnitt 7.2.

7.2 Tillämplig lag

I mål 648-1996 (RÅ 2000, ref 11, 2000-02-02) som tidigare kommenterats i avsnitt 4.2 och avsnitt 7.1 aktualiserades även frågan om nya eller äldre bestämmelser skulle tillämpas vid Regeringsrättens prövning av målet. **Regeringsrätten** hänvisade till tidigare praxis (RÅ 1988, ref 132, RÅ 1996 ref 57, RÅ 1997 not. 68, RÅ 1997 ref 23 och RÅ 1997 not 165). Vad beträffar det aktuella målet stod det klart att prövningen av M:s rätt till assistansersättning för tiden efter ikraftträdandet av lagändringen 1 juli 1996 (Ny paragraf 9 a i LSS och ändring i 3 och 4 §§ LASS) skulle grundas på de nya bestämmelserna. Om en prövning enligt dessa bestämmelser gav vid handen att förutsättningar var uppfyllda saknades det – med hänsyn till lagändringarnas innebörd och de faktiska förhållandena i målet – anledning att göra någon fortsatt prövning av de äldre bestämmelserna. Skulle en prövning enligt de nya reglerna ge till resultat att M inte hade rätt till ersättning, återstod att ta ställning till om äldre bestämmelser ändå gav honom sådan rätt för tid före ikraftträdandet. På grund av resultatet av Regeringsrättens prövning enligt de bestämmelser som trädde i kraft den 1 juli 1996 gjordes aldrig någon prövning mot äldre bestämmelser.

Kommentar

I RÅ 1997 not 60 fann Regeringsrätten att de äldre bestämmelserna skulle tillämpas i ett mål som gällde rätt till ersättning för en period som inföll före i kraftträdandet. I det nu aktuella fallet blev det på grund av den försäkrade även enligt de nya skärpta reglerna ansågs berättigad till assistansersättning inte aktuellt att göra någon prövning enligt äldre regler.

7.3 Inhibition

Mål 4900-2000 (RÅ 2000, ref 55, 2000-11-01) gällde B som av försäkringskassan beviljats assistansersättning men där kassan förordnat att utbetalningen inte fick ske förrän beslutet vunnit laga kraft. Riksförsäkringsverket yrkade i länsrätten att kassans beslut att bevilja assistansersättning skulle upphävas. I länsrättens dom, varigenom Riksförsäkringsverkets överklagande avslogs, gjordes inte något uttalande i verkställighetsfrågan. Riksförsäkringsverket överklagade till kammarrätten och yrkade bl.a. att kammarrätten skulle förordna att länsrättens dom tills vidare inte skulle gälla. Kammarrätten prövade inhibitionsyrkandet i sak. Kammarrätten fann därvid främst mot bakgrund av att det var fråga om en social förmån som under lång tid utgått till B och som såväl försäkringskassan som länsrätten funnit alltjämt skulle fortsätta utgå och med beaktande jämväl av den restriktivitet i tillämpningen av reglerna om inhibition i mål av förevarande art som förordats av Regeringsrätten (RÅ

1996 ref 24) att vad som förekommit i målet inte gjorde tillräcklig grund för inhibition. Riksförsäkringsverket överklagade till Regeringsrätten och anförde att det var oklart i vad mån verkställigheten av ett grundbeslut, som försäkringskassan föreskrivit inte skulle gälla förrän det vunnit laga kraft, automatiskt sköts framåt i tiden enbart genom ett överklagande av länsrätts dom i de fall domen saknade uttryckligt förordnande i inhibitionsfrågan. **Regeringsrätten** fann att eftersom länsrätten i sin dom inte uttalat sig särskilt i verkställighetsdelen gällde domen enligt 17 § andra stycket LASS omedelbart. Riksförsäkringsverkets yrkande om inhibition skulle därför prövas i sak. Regeringsrätten fann i likhet med kammarrätten att tillräcklig grund för inhibition inte förelåg.

Kommentar

Av domen framgår att en länsrättsdom som saknar särskilt förordnande om verkställighet gäller omedelbart även om försäkringskassan förordnat att utbetalning inte får ske förrän kassans beslut vunnit laga kraft.

7.4 Omprövning

Mål 831-1998 (RÅ 2001, ref 40, 2001-05-21) gällde F. Försäkringskassan hade med stöd av 20 § lagen (1993:737) om bostadsbidrag avvisat hennes ansökan om bostadsbidrag på grund av att hon inte följt ett föreläggande att avhjälpa brister i ansökan. Den sökande förde talan mot avvisningsbeslutet. **Regeringsrätten** fann att utformningen av lagtexten i 29 § lagen om bostadsbidrag knappast gav utrymme för annan tolkning än att omprövning skulle göras i detta fall. Även om försäkringskassans beslut hade fattats redan efter en förberedande granskning av ansökningshandlingarna och inte efter en ingående prövning i sak tedde det sig främmande att hävda att beslutet inte var fattat i ett ärende om bostadsbidrag och på den grunden undanta beslutet från omprövning. Det av Riksförsäkringsverket åberopade uttalandet i specialmotiveringen gav inte tillräcklig anledning till annan bedömning. Inte heller av omprövningsinstitutets syfte – som väsentligen är att snabbt och enkelt kunna få till stånd en ändring i försäkringskasseavgöranden t.ex. när nya uppgifter tillförts utredningen, att ge försäkringskassorna möjlighet att bättre förklara eller motivera sina beslut och att i möjlig mån undvika onödig prövning i domstol – kunde slutsatsen dras att kravet på omprövning gällde enbart i fall då beslutet innebar att sakprövning skett hos försäkringskassan.

På grund av det anförda anslöt sig Regeringsrätten till kammarrättens ståndpunkt att det av försäkringskassan med stöd av 20 § lagen om bostadsbidrag

fattade beslutet enligt 29 § samma lag jämförd med 20 kap. 10 § AFL skulle ha omprövats av kassan.

Kommentar

Domen visar att ett beslut av försäkringskassan kan anses vara fattat i ärende om försäkring även om sakprövning inte skett.

7.5 Beslut, fråga om rättskraft, överklagbarhet m.m.

Mål 7223-1998 (RÅ 2001, not 124, 2001-09-19) gällde C. Riksförsäkringsverket överklagade försäkringskassans beslut den 15 januari 1996 att godkänna C:s sjukdomsbesvär som arbetsskada samt att utge sjukpenning från arbetsskadeförsäkringen på grund av recidiv för tiden 16 mars–30 juni 1993. Försäkringskassan hade i tidigare beslut den 18 december 1995 funnit att C varit utsatt för skadlig inverkan i arbetet och angett att hans rätt till livränta skulle prövas senare. Länsrätten fann att beslutet den 15 januari 1996 var att anse som en verkställighet av beslutet den 18 december 1995. Länsrätten prövade endast om C var berättigad till sjukpenning enligt LAF t.o.m. 30 juni 1993 och fann att så var fallet. Riksförsäkringsverket överklagade till kamrarrätten och anförde att försäkringskassans beslut den 18 december 1995 inte innefattade något beslut om ersättning enligt LAF och inte heller var verkställbart. Först genom beslutet den 15 januari hade försäkringskassan enligt Riksförsäkringsverkets mening fattat ett beslut som var överklagbart. Kamrarrätten instämde i länsrättens bedömning. Riksförsäkringsverket överklagade till Regeringsrätten och anförde att frågan i målet i första hand gällde om beslutet den 18 december 1995 – som enbart innebar att en arbetsskada hade bedömts föreligga var rättskraftigt. **Regeringsrätten** fann att frågan om C ådragit sig en arbetsskada var rättskraftigt avgjord genom beslutet den 15 december 1995 under förutsättning att beslutet inte var behäftat med ett så allvarligt fel att det var en nullitet. Regeringsrätten konstaterade att i den promemoria som upprättats inför nämndens sammanträde angavs att prövningen omfattade fyra sjukfall under perioden 17 juni 1992–30 juni 1993. I beslutet den 15 december 1995 uttalades att rätten till livränta skulle komma att prövas senare. Det fick därför anses framgå att ersättningsfrågor varit aktuella då beslutet fattades och att en bedömning av om C ådragit sig en arbetsskada därför behövdes göras för att bestämma ersättning enligt LAF. Det förhållandet att nämnden inte samtidigt tog ställning i ersättningsfrågan kunde inte anses utgöra ett sådant fel som medförde att beslutet den 15 december 1995 var en nullitet. Beslutet hade vunnit laga kraft och skulle därför läggas till grund för den fortsatta bedömningen av arbetsskadeärendet. Genom beslutet den 15 januari 1996

beslöt en tjänsteman hos försäkringskassan att ett sjukdomsfall var recidiv av arbetsskadan samt att ersättning enligt LAF skulle utgå med anledning av detta sjukdomsfall. Regeringsrätten fann att tjänstemannabeslutet inte var ett verkställighetsbeslut utan ett beslut som innefattade en självständig recidivprövning av tjänstemannen. Enligt förordningen (1998:1542) om behörighet att avgöra vissa ärenden enligt LAF kan en tjänsteman pröva en fråga om ett sjukdomsfall är att hänföra till samma skada som ett tidigare inträffat sjukdomsfall om detta har godkänts som arbetsskada av en socialförsäkringsnämnd om det nya sjukdomsfallet har inträffat inom ett år från det att det sjukdomsfallet hade avslutats. Socialförsäkringsnämnden hade i sitt beslut den 15 december 1995 angett den 17 juni 1992 som visandedatum. Sistnämnda dag inledde det första sjukdomsfall som togs upp i föredragningspromemorian inför nämndens sammanträde. Nämndens beslut fick mot denna bakgrund anses innefatta ett godkännande av detta sjukdomsfall som arbetsskada. Eftersom det nya sjukdomsfallet inträffade inom ett år från det att det godkända sjukdomsfallet avslutades hade prövningen kunnat göras av tjänsteman. Regeringsrätten fann att C med utgångspunkt i socialförsäkringsnämndens ställningstagande var berättigad till den aktuella arbetsskadesjukpenningen.

Kommentar

Domen visar att bara det framgår (t.ex. av föredragningspromemoria och/eller beslut) att en ersättningsfråga varit aktuell då beslut fattades om att en försäkrad ådragit sig en arbetsskada kan det förhållandet att nämnden inte samtidigt tar ställning till ersättningsfrågan inte anses utgöra ett sådant fel som medför att beslutet är en nullitet. Om ett sådant beslut vunnit laga kraft skall det läggas till grund för den fortsatta bedömningen av arbetsskadeärendet.

7.6 Prövningstillstånd

I mål 87-1998 (RÅ 2001, ref 9 2001-06-12) hade kammarrätten avslagit en ansökan om prövningstillstånd utan att avvakta överklagandetidens utgång och utan att ta ställning till begäran om inhämtande av sakkunnigutlåtande. **Regeringsrätten** upphävde kammarrättens beslut och visade målet åter till kammarrätten för ny handläggning.

7.7 Processmaterial

Mål 3281-1998 (RÅ 2001, ref 61, 2001-12-29) gällde H som hade begärt muntlig förhandling i kammarrätten. Kammarrätten bedömde detta som obehövligt. H begärde då att kammarrätten skulle avlyssna länsrättens bandupp-

tagningar från den muntliga förhandlingen i länsrätten. Endast referenten och föredraganden avlyssnade bandet. De ledamöter som inte lyssnat på bandet hade haft möjlighet att ta del av vittnesförhöret med H:s f.d. make genom referatet i länsrättens dom samt vid föredragning i kammarrätten. Det hade då ankommit på referenten och föredraganden att uppmärksamma övriga ledamöter på om uppteckningen i länsrättens dom behövde nyanseras på något sätt. Detta förfarande måste enligt **Regeringsrättens** mening vara i enlighet med gällande regler och hävdvunnen praxis. H hade även åberopat att kammarrätten borde avlyssna bandupptagningen av förhöret med henne inför länsrätten. Någon sådan bandupptagning fanns emellertid inte. Kammarrätten måste mot den bakgrunden ha insett att H svävade i villfarelse om vilket processmaterial som fanns tillgängligt för kammarrätten. Kammarrätten borde därför ha förelagt henne att komplettera sin talan med upplysningar om på vilket sätt referatet av hennes utsaga i länsrättens dom enligt henne behövdes nyanseras. Detta hade kammarrätten inte gjort. Regeringsrätten undanröjde därför kammarrättens dom visade målet åter till kammarrätten för ny handläggning.

8 Förteckning över domar

Regeringsrättsdomar

2000-02-02	648-1996	RÅ 2000 ref 11
2000-03-21	3436-1998	RÅ 2000 ref 24
2000-04-13	7909-1998	RÅ 2000 ref 20
2000-05-31	5228-1998	RÅ 2000 ref 25
2000-06-09	3534-1998	RÅ 2000 not 97
2000-07-10	2973-1997	RÅ 2000 ref 34
2000-10-05	3617-1997	RÅ 2000 ref 51
2000-11-01	4900-2000	RÅ 2000 ref 55
2000-11-20	5410-1998	RÅ 2000 not 176
2000-12-15	4315-1997	RÅ 2000 not 201
2001-04-10	6536-1999	RÅ 2001 not 53
2001-05-21	831-1998	RÅ 2001 ref 40
2001-06-12	87-1998	RÅ 2001 ref 9
2001-07-11	2147-1999	RÅ 2001 ref 52 I
2001-07-11	4994-2000	RÅ 2001 ref 33
2001-07-16	7366-1998	RÅ 2001 ref 52 II
2001-09-19	7223-1998	RÅ 2001 not 124
2001-10-23	4645-1997	RÅ 2001 ref 54
2001-10-25	5140-1998	RÅ 2001 ref 75
2001-11-13	7461-1999	RÅ 2001 ref 77
2001-11-30	7111-2000	RÅ 2001 not 165
2001-12-03	803-2000	RÅ 2001 ref 62
2001-12-19	5682-1998	RÅ 2001 ref 70
2001-12-28	4685-1997	RÅ 2001 ref 58
2001-12-28	3746-1998	RÅ 2001 not 197
2001-12-29	3281-1998	RÅ 2001 ref 61
2002-03-28	7262-1999	RÅ 2002 ref 3
2002-04-03	7040-1999	RÅ 2002 ref 11
2002-06-18	390-1999	RÅ 2002 not 93
2002-06-18	5343-1999	
2002-06-18	7944-1999	
2002-06-18	724-2000	
2002-06-18	1555--1556-2000	
2002-06-25	6869-1999	RÅ 2002 not 102
2002-06-26	1002-2000	RÅ 2002 ref 48